

РЕГІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

УДК 338. 939:332.012.23

Д. І. Бабміндра, д-р екон. наук, проф.,
А. О. Осаул, викл.,
кафедра міжнародної економіки та економічної теорії,
ДВНЗ «Запорізький національний університет»

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІНОЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено актуальні питання розвитку та реформування агропромислового комплексу України. Виділено пріоритетні ресурси розвитку АПК на регіональному рівні. Проаналізовано шляхи оптимізації діяльності суб'єктів аграрного ринку України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Аграрний ринок, інфраструктура аграрного ринку, АПК, єдина інвестиційно-інноваційна аграрна політика, рента, земельні ресурси, трудові ресурси.

АННОТАЦИЯ. В статье исследованы вопросы развития и реформирования агропромышленного комплекса Украины. Выделены приоритетные ресурсы развития АПК на региональном уровне. Проанализированы способы оптимизации деятельности субъектов аграрного рынка Украины.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Аграрный рынок, инфраструктура аграрного рынка, АПК, единая инвестиционная аграрная политика, единая инновационная аграрная политика, рента, земельные ресурсы, трудовые ресурсы.

ANNOTATION. The problems of the Ukrainian agro-industry development and reforming are examined in the article. The key resources of the regional agro-industry of Ukraine development are emphasized. The ways of the Ukrainian agrarian economic agents' activity optimization are analyzed.

KEY WORDS. Agrarian market, agrarian market institutions, agro-industry, common investment agricultural policy, common innovation agricultural policy, rent, land resources, labor resources.

Агропромисловий комплекс регіонів України відіграє першочергову роль в економіці через свою значущість як галузь спеціалізації, сфера виробництва, що забезпечує значну частку регіонального продукту, осередок історичних традицій праці та побуту

сільського населення, які багато в чому зумовлюють його ментальність, як центр структуроутворюючих і функціональних зв'язків в умовах регіоналізації.

Оцінка стану агропромислового комплексу виявила істотні диспропорції та обмеження в його розвитку і перш за все в сільському господарстві, що перешкоджає та ускладнює використання АПК як основної ланки в досягненні регіонами самодостатності, а саме: низька ефективність сільськогосподарського виробництва, брак фінансових ресурсів, фізичне та моральне старіння техніки, деградація ґрунтів у результаті водної та вітрової ерозії, нерационального їхнього використання, загострення соціальних проблем на селі тощо.

Проблемам реформування земельних відносин, захисту земель від деградаційних процесів, розвитку сталого землекористування присвячена значна кількість наукових праць: П. П. Борщевського, І. К. Бистрякова, С. Ю. Булигіна, Б. М. Данилишина, Д. С. Добряка, С. І. Дорогунцова, О. Р. Зубова, О. П. Канаша, Я. В. Ковалю, А. С. Лисецького, І. І. Лукінова, М. І. Лопирева, В. В. Медведєва, В. М. Месель-Веселяка, Л. Я. Новаковського, О. М. Онищенко, П. Т. Саблука, О. Г. Тарарико, А. Г. Тихонова, В. М. Трегобчука, А. М. Третяка, М. М. Федорова, М. А. Хвесика, М. К. Шикולי, В. В. Юрчишина та ін. Але багато аспектів досліджуваної проблеми, особливо реструктуризації землекористування, залишаються невирішеними як у теоретичному, так і в практичному відношенні, або є дискусійними і обумовлюють необхідність більш глибоких наукових обґрунтувань у процесі реформування земельних відносин, формування і розвитку сталого екологічнобезпечного землекористування.

Таким чином, подальша реструктуризація землекористування, створення і розвиток нових агроформувань ринкового типу на екологічних засадах та з врахуванням регіональних особливостей в Україні перетворюється в реальну необхідність. Це обумовило, зрештою, вибір теми наукової статті, а також постановку цілей щодо визначення ресурсів розвитку аграрного виробництва регіонів України, пропонування алгоритму економічного механізму реалізації їхнього агропромислового потенціалу в умовах регіоналізації.

У межах алгоритму виділено такі блоки:

— *земельних ресурсів* — створення стійкої мотивації у землекористувачів щодо збереження в господарському обороті оброблюваних земель, еколого-економічного обґрунтування структури земельних угідь та упорядкування сівозмін, відновлення родючості ґрунтів, внаслідок реалізації спеціальних інвестиційних про-

грам за рахунок коштів бюджетів усіх рівнів, господарств, зацікавлених інвесторів; регулювання процесу залучення до ринкового обороту земель сільськогосподарського призначення з урахуванням регіональних особливостей; диференціація ставок земельного податку залежно від цільового призначення ділянок, зокрема земель сільськогосподарського призначення — від родючості, місця розташування та інше;

— *трудових ресурсів АПК* — регулювання регіональних ринків праці, орієнтованих на АПК, через систему інститутів забезпечення зайнятості з домінуванням ринкових інструментів; цілеспрямована перепідготовка фахівців і висококваліфікованих кадрів робочих спеціальностей для роботи із сучасною технікою, проведення спеціальних тренінгів для менеджерів усіх рівнів з метою адаптації до ринкових умов, прийняття ефективних управлінських рішень з урахуванням регіональної специфіки виробництва в аграрній галузі, створення умов для зростання продуктивності праці в АПК за рахунок реалізації диференційованих стимулюючих заходів по групах господарств та ін.;

— *техніко-технологічного потенціалу АПК* — організація моніторингу стану і зміни у технічному забезпеченні підприємств АПК на рівні регіонів; виділення пріоритетних галузей і регіонів; стимулювання ринковими методами впровадження ґрунтозахисної системи землеробства; регулювання та координація регіональними органами управління процесу формування оптових ринків сільськогосподарської техніки та устаткування, створення через них ефективно функціонуючої системи лізингу;

— *інвестиційно-інноваційних ресурсів* — реалізація єдиної інвестиційної політики, що передбачає розміщення інвестиційних ресурсів за пріоритетними об'єктами, точками зростання і розвитку регіональних АПК, стимулювання інвестиційного попиту в АПК через систему економічних інструментів, у тому числі пільгового оподаткування та кредитування, цільового субсидування; інвестиційна підтримка регіональних АПК з невисоким техніко-технологічним потенціалом, зокрема через бюджетне фінансування пріоритетних інвестиційних проектів, створення умов для активної інвестиційної діяльності підприємств за рахунок власних коштів через прискорену амортизацію та інше;

— *підприємницько-комерційної активності в АПК* — здійснення підприємствами в межах єдиної регіональної концепції активної маркетингової політики; реалізація конкурентних переваг комплексу шляхом зниження трансакційних витрат, що сприяють виробництву і реалізації конкурентоспроможної продукції на національному

та міжнародному ринках; відтворення системи споживчої кооперації, що забезпечує закупівлю сільськогосподарської продукції у приватному секторі; ефективне використання маркетингових інструментів: системи гнучких цін, гарантійних поставок, активної реклами, бізнес-комунікацій та ін.; застосування у відносинах сільгоспвиробників, постачальників, заготівельників, посередників, страховиків, кредитних організацій; формування інфраструктури аграрного ринку України, оптимізація каналів розподілу сільгосппродукції і логістичних ланцюжків її просування до споживача.

На основі дослідження проблеми становлення корпоративних структур у сфері агробізнесу регіонів можна стверджувати про наявність взаємозв'язків між процесами регіоналізації та формуванням нової конфігурації зв'язків між господарюючими суб'єктами на ринку, появою нових агровиробничих утворень, наприклад, фінансово-торгово-виробничих. Їхня діяльність забезпечує більшу привабливість інвестицій у формування і розвиток землекористування ринкового типу, ефективне і екологічнобезпечне використання і охорону земель. Розвиток форм власності на землю, який відбувається в Україні, соціально-економічні й екологічні проблеми, які вкрай загострилися як в окремих областях, так і в країні у цілому, обумовили необхідність реструктуризації існуючих сільськогосподарських підприємств. На нашу думку, на даний момент лише поєднання наукових досліджень з високим рівнем проектування може гарантувати правильне розв'язання проблем, що стоять перед суб'єктами аграрного сектору економіки України. Це має забезпечити більшу привабливість інвестицій у формування і розвиток землекористування ринкового типу, ефективне і екологічнобезпечне використання і охорону земель. У цьому контексті бізнес-план суб'єктів аграрного сектору економіки розглядається як документ «на продаж» для накопичення капіталу, який має довести інвестору, що фермер-підприємець реально оцінив свої можливості, має необхідний підприємницький й управлінський талант, реалістичну, узгоджену програму досягнення поставлених цілей.

Необхідно зважати й на світовий досвід розвинених країн з ринковими відносинами, які демонструють процес подальшої концентрації землекористування на базі розвитку новітніх технологій та нових організаційних форм господарювання. В Україні з розвитком сільськогосподарської техніки, відповідних технологій вирощування сільськогосподарських культур, а також форм власності буде відбуватися і відповідна їм структуризація землекористування.

Таким чином, стратегія територіального розвитку продуктивних сил агропромислового комплексу покликана максимально

оптимізувати всі трансформаційні процеси господарської діяльності, оскільки саме вони разом із підприємницької ініціативою є вихідним етапом трансформаційного розвитку аграрних підприємств. Трансформаційні процеси, що відбуваються зумовлюють й основний напрям у реструктуризації сільськогосподарських підприємств, у тому числі шляхом створення нових агроформувань на засадах приватно-орендних відносин, колективних форм використання земель з пріоритетом екологічних чинників.

Література

1. Актуальні питання розвитку земельної реформи в Україні / А. С. Даниленко, Ю. Д. Білик та ін. — К.: Урожай, 2004. — 96 с.
2. *Джастінг Х.* Іпотека — ознака розвинутого земельного ринку // Ринок землі. — 2002. — № 2. — С. 36.
3. Закон України «Про загальнодержавну програму використання та охорони земель (проект)» // Землеустрій і кадастр. — 2004. — № 1—2. — С. 101—129.
4. *Карнаухова Е. С.* Дифференциальная рента и экономическая оценка земли. — М.: Экономика, 1977. — 256 с.
5. *Кривов В. М.* Правові аспекти надходження коштів від плати за землю // Містобудування та територіальне планування. — 2004. — Вип. 17. — С. 127—132.

Стаття подана до редакції 26.10.2011

УДК 339.9:330.341

Я. М. Столярчук, д-р екон. наук, проф.
кафедри міжнародної економіки,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ НАНОІНДУСТРІЇ

АНОТАЦІЯ. У статті розкрито місце наноіндустрії в сучасному інноваційному розвитку країн-лідерів світового господарства, а також кількісні та структурні параметри глобального ринку нанотехнологій. Особливу увагу приділено оцінці конкурентних переваг американської, європейської та японської моделей державної підтримки наноіндустрії.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: технологічний уклад, нанотехнології, наноіндустрія, світовий ринок нанотехнологій, міжнародна конкурентоспроможність, національна інноваційна система.